

בבא קמא ס

משה שווערד

1. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף נט עמוד ב

י' שלח ביד פקח הפקח חייב - הגמ' [קידו' מב ב] מקשה ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו, ומתרצת שאני התם דאין שליח לדבר עבירה. מבואר בגמ' שלהזיק הוי עבירה, וכן הוכיח הקה"י [ב"ק סימן א].

ומסתפק הקה"י אם העבירה מה"ת או מדרבנן, ואם הוי מדרבנן יהיה ראייה לדברי המל"מ [הל' רוצח ב - ב הנ"ל נא. אות יד] שהביא הספק של המהרי"ט שזן האם גם בעבירה דרבנן אין שליח לדבר עבירה, ומל"מ מסיק שגם באיסור דרבנן אין שליח.

ומביא הקה"י מדברי הקרית ספר [פ"ה מנזקי ממון] שדעתו שלהזיק ולשלם הוי איסור דרבנן. אבל דעת הרבה ראשונים שהאיסור להזיק הוי מה"ת.

היד רמ"ה [ב"ב פ"ב סימן קז] כתב שאסור מצד לפני עיוור או מצד ואהבת לרעך כמוך [עיין קו"ש ב"ב אות עו]. וכ"כ המשך חכמה [פר' קדושים עה"פ ולפני עיוור] דילפינן מקרא דלפני עיוור.

הברכ"ש [ב"ק סימן ב] כתב בשם הגר"ח דהאיסור להזיק כלול בכל פרשה ופרשה מפרשיות הנוקין. הרש"ש [כתו' דף יח ב] וקה"י מבארים דאיסור מזיק הוי בכלל מצוה דהשבת אבידה. וכ"כ קו"ש [ב"ב אות עד] ולפ"ז ביאר שגם גרמא בנזקין אסור.

ר' יונה [בפירושו ריש מסכת אבות] והטור [סימן שעח] כתבו שהאיסור להזיק הוי בכלל איסור גזילה וגניבה. [ואפשר שיש נ"מ מה מקור האיסור לענין אם יש לגוי איסור להזיק, עיין לעיל נא. אות טז].

2. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף נט עמוד ב

יא [אמר ר"ל משמיה דחזקיה לא שנו אלא שמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב וכו'] - בביאור מחלוקת ר"ל ור' יוחנן נאמרו כמה ביאורים.

א. המאירי מבאר דר"ל סבר שאם מסר גחלת לחש"ו, אין דרך הגחלת להתלבות אלא מעמיא ואזלא ולכן אם ליבהו החש"ו הוי לא שכיח והוי כרוח שאינה מצויה שפטור, אבל בשלהבת שדרכה להתלבות ולדלג ברוח מצויה ה"ה שדרכה להתלבות אצל חש"ו, ולכן חייב המשלח כמו שחייב המדליק אש והוליקה רוח מצויה. ור' יוחנן סבר שגם שלהבת דרכה להכבות מיד והוי כרוח שאינה מצויה ורק אם מסר לחש"ו גוואז או סלתא עם נר אז דרכו של החש"ו להדליקם והוי כרוח מצויה. ומבואר דר"ל ור"י נחלקו האם בשלהבת הוי אורחיה להתלבות אצל חש"ו או אורחיה להכבות. ואפשר לבאר דהוי אורחיה קצת להתלבות ונחלקו אם אורחיה קצת הוי בכלל רוח מצויה.

ב. התוס' [לעיל ט: ד"ה ולרבי יוחנן] ביארו שר' יוחנן מודה ששלהבת הוי שכיח שתזיק אלא דפוטור משום שאם מסרו לחש"ו הם שומרים קצת ולכן הוי כרוח שאינה מצויה שיזיק. והא דמחייב במסר לו גוואז ושרגא י"ל דאם מוסרים לו שלהבת מבין שנמסר לו כדי שישמור אבל אם מוסרים לו קוצים ונר סבור שנמסר כדי שישורף הקוצים.

ג. הרא"ה ור' יונתן בשיטה מבארים, דהטעם שר' יוחנן פוטור בשלהבת משום שדרכה של שלהבת להכבות אם אין מוסיפים לה עצים וכאן לא מסר לחש"ו עצים אלא הם בעצמם הוסיפו העצים, ולכן הוי מעשה שלהם ולא מעשה משלח אבל אם מסר גוואז ונר חייב, דכיון שמסר לחש"ו העצים והנר הוי מזיק דמשלח. ור"ל סבר, דאע"פ שחרש הוסיף עצים, משלח חייב כיון שהוא מסר לחרש את האש, מעשיו גרמו לאש.

ד. רש"י [לעיל כב ב] ותורי"ד כאן ביארו דר' יוחנן לטעמיה דסבר אשו משום חיציו, ולכן מסר לחש"ו שלהבת והם הלכו עמה והזיקו הוי חיציו דחש"ו ואינו מתיחס למשלח, [משא"כ המדליק אש ברוח מצויה הוי חיציו של האדם שהבעיר]. ור"ל לטעמיה דסבר אשו משום ממונו, לכן גם במוסר אש לחרש הוי ממונו דמשלח ולכן חייב, [והא דפוטור במסר גחלת משום דלא שכיח שיתלבה והוי כרוח שאינה מצויה].

התוס' [שם ד"ה חיציו] הקשו על רש"י דגם ר' יוחנן מודה שאשו משום ממונו, וא"כ נחייב במסר שלהבת משום ממונו. התוס' רי"ד כאן וכן הפנ"י [לעיל כב ב] מתרצים דרק מתי שאין דין חיציו אפשר לחייב משום ממונו אבל כאן דהוי חיציו דחרש א"א לחייב משלח משום ממונו. ותוס' ס"ל כיון שהחרש פטור הוי כליכא דין משום חיציו ולכן אפשר לחייב משום ממונו.

לפי רש"י והתורי"ד קשה למה חייב לפי ר' יוחנן אם מסר גוּוּזא ושרגא הרי הוי חיציו דחרש. כבר הקשה כן התורי"ד [לעיל כב ב] וביאר שאם החרש הלך אם הנר והעצים למקום אחר באמת הוי חיציו דחרש, וכאן מיירי שהפקח הניחם על הארץ וביקש מחרש לשמור עליהם שלא יזיקו דאז הוי חיציו דפקח שהניחם. התורי"ד מקשה על לשון רש"י שמשמע שחייב אף אם החרש הוליקם למקום אחר. ויוצא לפי התורי"ד שההבדל בין מסר שלהבת למסר גוּוּזא ושרגא, שכאן עשה החרש מעשה בידיים שהלך עם השלהבת וכאן החרש רק היה שומר על הגוּוּזא ושרגא. אבל הרא"ה והנ"י כתבו שבגוּוּזא ושרגא החרש הדליק העצים ומ"מ משלח חייב, וזה לשיטתם שמבארים שהטעם שר"י פוטר בשלהבת משום שהחרש בעצמו הביא העצים אבל בגוּוּזא המשלח הביא העצים ולכן הוא חייב.

ה. הרי"ף כאן פסק הלכה כר"ל שאמר משום חזקיה כיון דחזקיה היה רבו של ר' יוחנן. ומוסיף הרי"ף איכא מ"ד שהלכה כר' יוחנן. והרא"ש והרמב"ם [נזק"מ יד - ה] פסקו כמו ר"ל. המאירי כתב שרוב מפרשים פסקו כמו ר' יוחנן. התורי"ד כתב [ע"פ שיטתו] דהל' כר"י כיון דר"י לטעמיה שאשו משום חיציו, ולענין אשו משום חיציו הלכה כר"י [דקרא ומתניתא מסייע ליה כדאיתא לעיל כב ב].

3. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

גמרא מאן דתני ליבה לא משתבש ומאן דתני ניבה לא משתבש. נ"ב עי' שיטה מקובצת וז"ל קשה שאין דרך התלמוד לומר רק כשאומר מקודם אית תני הכי ואית תני והדר אומר מאן דתני כן לא משתבש. אולם לדעתי נראה מכאן עוד ראייה ברורה למה שהחליט הרי"ף סוף עירובין דתלמוד בבלי נסדר זמן רב אחר הירושלמי וכבר היה תלמוד ירושלמי מסודר עת סדרו הבבליים את תלמוד שלהם וכן כתבתי במס' תענית ראיות לזה מהך דמקשה הש"ס למה יוצאין לבית הקברות שלא נזכר מאומה בבבלי ורש"י הרגיש בזה וכתב שסמך על הירושלמי שנזכר שמה הליכה לבית הקברות בתענית ע"ש וכן כאן מצאתי בירושלמי כאן אית תנא תני ליבה ואית תנא תני וניבה ע"ש וא"כ ש"ס דילן סמך על הענין הנזכר בירושלמי שם דאית תני וניבה ואית תני וליבה וקאמר דמאן דתני הכי לא משתבש ומאן דתני הכי לא משתבש וזה אמת דכאן סמך הש"ס על הירושלמי אולם בזה משונה ש"ס דילן מן הירושלמי. דהירושלמי מביא מאן דתני ניבה לא משתבש דכ' והיה בלבי כאש בוערת וש"ס דילן מביא בורא ניב שפתים ובעיקר פי' דברי הירושלמי עי' פני משה שם:

4. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

ה] רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה וליבתו רוח שאינה מצויה - הגר"ח [הל' שכירות ג - ב] מקשה למה פטור אם ליבתו רוח שאינה מצויה הרי אדם מועד לעולם וחייב גם היכא דאינו מצוי. [ואין לומר שהוי אונס גמור דלעיל [דף כז א] מבואר דאדם מועד לעולם וחייב אם הזיק ע"י שנפל ברוח שאינה מצויה וכמש"כ התוס' כז: ד"ה ושמואל]. ומתרג' הגר"ח דהך דינא דאדם מועד לעולם הוי דין לענין אדם שבעצמו הזיק אבל היכא דאדם עשה מזיק כגון עשית אש לא אומרים אדם מועד לעולם.

ולעיל [נא. אות טו] הבאנו הנו"ב שחולק על הגר"ח. גם הברכ"ש [סו"ס י] מביא בשם הנו"ב דהכורה בור בשוגג חייב משום דאדם מועד לעולם. וראית הגר"ח מכאן נראה דאפשר לדחות, שהכא האדם לא עשה המזיק אלא הרוח עשתה המזיק.

וגם לפי הגר"ח אכתי קשה למ"ד אשו משום חיציו והוי אדם המזיק, למה אינו חייב על אש שהזיקה ברוח שאינה מצויה הרי אדם מועד לעולם. וכבר הקשה כן החזו"א [ב"ק סימן ב - ב ד"ה והנה], ותירץ דאם הדליק אש ובאה אח"כ רוח שאינה מצויה אין האש נחשבת לחיציו והוי רק ממונו ולכן פטור, ואם הרוח היתה בזמן הדלקת האש באמת חייב כמש"כ תוס' [לעיל נט ב].

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

● הקשה באגלי טל (זורה סי' ד אות ה) דזורה חייב משום שכן היה במלאכת המשכן, ואיך נילף מיניה לנזקין, דהא ממונא מאיסורא לא ילפינן. ותירץ בפשיטות עפ"י דברי התוס' (מס' שבת ג. ד"ה בעשותה) זה עוקר וזה מניח היה במשכן ואעפ"כ פטור מדכתיב (ויקרא ד-כז) "בעשותה", וכן זה אינו יכול וזה אינו יכול היה במשכן, כגון שנים שנשאו את הארון, ואעפ"כ פוטר ר"ש מקרא דבעשותה [עי"ש צג.], והיינו דלא ילפינן ממשכן רק שכל מה שהיה שם חשוב מלאכה, ומ"מ שנים שעשאו פטור, שלא עשה אחד כל המלאכה, וה"נ בזורה ורוח מסייעתו יפטור דלא נחשב שעשה הוא לבדו, והא דחייב משום דבאופן זה נחשב כמו שעשאה לבדו.

6. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

י] רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא הוא - מבואר בגמ' דגרמא במלאכת שבת חייב. וכן כתבו להלכה הרי"ף והרא"ש. ומקשים האחרונים [זרע אמת ח"א סימן מד, חלקת יואב או"ח סימן יא אחיעזר ח"ג סימן ס] סתירה מהגמ' [שבת קכ ב] שאומרת לענין גרם כיבוי, לא תעשה כל מלאכה עשיה הוא דאסור הא גרמא שרי. וכן פסק השו"ע [סימן של"ד - כב].
א. הרא"ש כאן מבאר דזורה ורוח מסייעתו חשבינן כאילו הוא עשה המלאכה לבדו, אף על פי דהוי גרמא בעלמא בהכי חייבה תורה כיון שמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י הרוח. ולפ"ז מתרצים האחרונים את הסתירה, דרק זורה שדרך המלאכה ע"י גרמא חייב אבל שאר מלאכות שאין דרכן להיות ע"י גרמא פטור ע"י גרמא.

❖ ואפשר להסתפק אם כוונת הרא"ש שזורה חייב ע"י גרמא כיון שזו היתה עיקר עשייתה במלאכת המשכן, או כיון שזו דרך עשייתה בחיי יום יום, ונ"מ לענין מלאכות שהיו במשכן ע"י מעשה והיום דרכן ע"י גרמא. באגלי טל [מלאכת זורה ס"ק ד - ה וטוחן ס"ק ה - ה] ובהר צבי [או"ח סי' קלא וקמח] כתבו שכוונת הרא"ש שתלוי אם המלאכה היתה במשכן דרך גרמא אז גרמא חייב.

ב. המ"ב [סימן שטז - י] מביא דברי הרמב"ם שכתב, מי שעמד לפני צבי והבהילו עד שהגיע כלב ותפסו חייב משום תולדה דצידה. ומבאר המ"ב משום שכן דרך הציידים. ובשעה צ' מוסיף דלכן אינו גרמא כיון שכן דרך הציידים עיין בב"ק לענין זורה. ומבואר במ"ב שסובר כמו הרא"ש שזורה וצד חייב ע"י גרמא כיון שכן אורחיה.

ג. האחרונים [עיין מאורי אש עמ' ע ומנחת שלמה ח"ב סימן לב - ג] הביאו דר' חננאל חולק על הרא"ש. דבגמ' [שבת קכ ב] מבואר דאסור לפתוח דלת כנגד המדורה אם עי"ז הרוח מנשבת ומבעירה האור. ומבאר הר"ח דאסור כמו בזורה ורוח מסייעתו כיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה. ומלאכת מבעיר אין דרכה ע"י גרמא, ומ"מ אומר הר"ח שהוי כמו זורה שגרמא אסור.

ד. כתב הרמ"א [סימן שיט - יז] הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה [מהרי"ל בשם או"ז ע"פ ירושלמי]. וביה"ל מביא קושית רע"א דהקשה שאין זורה אלא בגידולי קרקע. ובספר אלפי מנשה תירץ שכוונת הירושלמי אם רוקק ברה"ר וע"י הרוח עבר הרוק ד' אמות ברה"ר, חייב אף דהרוח מסייעתו כמו בזורה ורוח מסייעתו. ומוכח מהאלפי מנשה שחולק על הרא"ש ומחייב מעביר ד"א ע"י גרמא אף שאין אורחיה בכך.

ה. ולפי הר"ח והאלפי מנשה שחולקים על הרא"ש הדרה קושיה לדוכתא דגמ' דידן סותרת הגמ' בשבת.

מתרצים האחרונים [זרע אמת הנ"ל מובא בבית יצחק או"ח סימן נז, ומנחת יצחק ח"ב סימן טז בשם המהר"ם שיק] דכל מלאכה שנעשית מיד חייב כמו בזורה שנעשה מיד וכל שנעשה לאחר זמן פטור. ולכן גבי גרם כיבוי פטור כיוון שהכיבוי נעשה לאחר זמן, והבערה ומעביר ד"א ברה"ר חייב כיוון שנעשה מיד. ולפי"ז אפשר לבאר דברי הרמב"ם שמחייב מי שעמד לפני צבי והבהילו עד שתפסו הכלב, דחייב כיוון שהציד נעשה מיד.

האבני נזר [או"ח סימן שפח ואה"ע סימן קפט] מתרץ דהגמ' בשבת מתירה גרמא רק גבי כיבוי, כיוון שליכא איסור מה"ת דהוי מלאכה שא"צ לגופה ואסור רק מדרבנן ולכן הותר גרמא. הביה"ל [סימן שלד - כב] והחזו"א [או"ח סימן לח - ג] חולקים וס"ל שלא רק בכיבוי שהוי מלאכה שא"צ לגופה שרי גרמא אלא בכל המלאכות הדין כן. וכן משמע מהגמ' בשבת שיליף מקרא עשיה הוא דאסור הא גרמא שרי משמע שהוי היתר כללי בכל המלאכות.

[ובחי' רע"א [שבת קכ ב] מקשה למה הגמ' לא מתרצת [הקושיה מכיבוי למחיקת השם] דשאני כיבוי שהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ולכן שרי ע"י גרמא, ונשאר בצ"ע. ועכ"פ מזה שהגמ' לא תירצה כן משמע כמו הביה"ל שאין חילוק בין מכבה לשאר מלאכות].

ו. כתב המג"א [רנב - כ] הנותן חיטים לתוך ריחים של מים בשבת פטור, דהוי רק גרמא כיוון שהמים הם הדוחפים את הריחים. האבן העוזר [סימן שכה] חולק עליו וס"ל דחייב, כמו זורה ורוח מסייעתו וכמו מי שעמד לפני צבי והבהילו ועי"ז הכלב תפסו דחייב. ולפי הרא"ש אין ראייה מזורה וצד למלאכת טוחן, דדוקא זורה וצד שהוי אורחיה במלאכת המשכן ע"י גרמא חייב, אבל טחינה שהיה במטחנה של יד אינו חייב היכא דעשה ע"י מטחנה של מים שהוי דרך גרמא. ולכן צ"ל דהאבן העוזר חולק על הרא"ש, וס"ל דכל שנעשית המלאכה מיד אינו גרמא וחייב, ולכן חייב בזורה וצד וטוחן. ואפשר גם שהאה"ע סובר כמו הרא"ש אלא דסובר שאינו תלוי איך היתה המלאכה במשכן אלא בדרך המלאכה היום, וכיון דהיום דרך המלאכה במטחנה של מים חייב [וכן מבאר האחיעזר ח"ג סימן ס]. והמג"א ס"ל כמו הרא"ש שרק זורה שהוי אורחיה חייב, וס"ל משום שכן היה אורחיה במלאכת המשכן משא"כ טוחן שהיה במשכן במטחנה של יד. [וכ"כ בהג' נתיב חיים למג"א שם].

7. ספר ים של שלמה - בבא קמא פרק ו אות כה

[כה] דין אפילו המדליק בתוך שלו, אין חילוק בין גדיש לקמה לקוצים ובעלי חיים ואילנות, על הכל חייב, אפילו ליחכה נירו: מתניתין (ס' ע"א) השולח את הבעירה, ואכלה עצים, או אבנים, או עפר. פי', שלחכה נירו, ונתקלקלה, חייב. שנאמר (שמות כ"ב, ה') כי תצא אש ומצאה קוצים, ונאכל גדיש או קמה או השדה, שלם ישלם המבעיר את הבעירה. ואמר רבא למה לי דכתב כו'. צריכי, דאי כתב רחמנא קוצים, ה"א קוצים דשכיחי אש גבייהו הוא דבעי לאודהורי ביותר. דשכיחי דפשע, בעבור שלא נודר. אבל גדיש דלא שכיח, אימא לא. ואי כתיב גדיש, ה"א גדיש הוא דבעי לאודהורי ביותר, משום דהפסד מרובה. **אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא. פי', אע"פ שמזיק בידיים אין חילוק בין רב למעט. מ"מ הכא דהדליק בתוך שלו, כמשמעות כי תצא אש, מעצמה. א"כ ה"א בהפסד מועט לא בעי לאודהורי כ"כ, קמל"ן.** וקמה למה לי. רבנן דרשי מה קמה בגלוי, אף כל בגלוי, למעוטי טמון. ור' יודא דמחייב בטמון. אומר, קמה לרבות כל בעלי קומה, דהיינו בעלי חיים ואילנות. ורבנן, נפקא מאו הקמה. ושדה צריכא לגופה, לאתווי לחכה נירו כו':

8. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף ס/א

לרבות כל בעלי קומה. [1] פי' רש"י ז"ל בעלי חיים, [2] ויש שפירשו אפי' ירקות, [3] ויש שפירשו לרבות כל דבר שאין לו גשם שאינו בעל קומה גדולה או קטנה. [4] ובירושלמי (ה"ה) פירשו מה שהוא מחובר לקרקע שעומד בקומה שלא נקצר ואינו גדיש, דגרסינן התם, אי מה גדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל שהוא תלוש, ת"ל או הקמה:

9. ספר מכתב מאליהו (ח"ד ע' 86)

וכתב הרש"י שאין הכוונה שהמשחית מעניש יותר מהנגזר, אלא כיון שהדור מקולקל יש צורך שעה לדון את הצדיק בכל חומר הדין אף על עבירות קלות שהוא עשה. אולי יראו אחרים ויקחו מוסר ילמדו קל וחומר על חטאי עצמם. הרי אנו בעינינו ראינו איך הוציאו להורג, בתוך המון רבבות ישראל, צדיקים וקדושים גדולי הדור ועמודי התורה היי"ד. ולא עביד קודשא בריך הוא דינא בלא דינא (ברכות ה') אלא שהשעה היתה צריכה לכך, להעניש בכל חומר של מיתות משונות ר"ל עבור חטאים דקי דקים של צדיקים כדי שהנותרים ישמעו וייראו ויפחדו מתוקף הדין.

10. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד א

יח] מאי דכתיב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים - הפנ"י מביא קושית הרא"מ [שמות יב - כב] שהקשה שבמכת בכורות כתיב ועברתי בלילה וגו' אני ולא מלאך ולא משחית אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו, וא"כ מה קאמר כאן שאין המשחית מבחין בין צדיק לרשע. ותיירץ דהזיהירם שלא יצאו פן יפגע בהם המשחית הרגיל כל לילה ליטול נפשות, ויהיה חילול ה' שיאמרו שגם בבנ"י מתו ממכת בכורות.

המהרש"א בח"א מבאר דמכת בכורות היתה רק עד חצות, ומדכתיב לא תצאו עד בוקר, ילפינן שלילה הוי זמן שיש רשות למזיקין להזיק.

ובדעת זקנים מבעלי התוס' ובחזקוני [שמות יב - כג] מתרצים, אני ולא מלאך לבדו אלא ה' בכבודו ירד ועמו ירדו גם מלאכי משחית.

במכתב מאליהו [ח"ד עמ' 86] מבאר שאין הכוונה שהמשחית מעניש הצדיק יותר ממה שנגזר עליו, אלא כיון שהדור מקולקל יש צורך שעה לדון את הצדיק בכל חומר הדין אף על עבירות קלות שהוא עשה, כדי שיראו אחרים ויקחו מוסר וילמדו ק"ו לחטאי עצמם.

המאירי כתב לעולם אל יתשל האדם להוכיח את הרשעים, ואל יאמר לעצמו מה לנו [הצדיקים] ולרשעים, דאם פורענות תבוא לעולם בגלל הרשעים היא מתחילה בצדיקים.

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים. כתב ברבינו בחיי (פי" קרח) ומובא בחיי רעק"א (יו"ד סי' קטז ס"ה) דמה שהקב"ה היה צריך לומר (שם טז-כא) "הבדלו מתוך העדה הזאת", והלא הקב"ה יש בידו להמית ולהחיות, וא"צ הבדל אצלו, שהרי יכול הוא להמית הרבים ולהחיות אחד בתוכם, אלא כדי שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר כו' או מטעם שאמרו חז"ל כשהמדת מדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע. ועיי' באהבת איתן בשם תפארת יוסף דאף בצדיקים גמורים צריך שמירה, ומביא ראייה ממס' שבת (נה.) דהיה צריך לרשום על מצחן של צדיקים גמורים, ועיי"ש שדחה הראיה.

12. פני יהושע על בבא קמא דף ס/ב

שם ת"ר רעב בעיר פזר רגליך שנאמר ויהי רעב בארץ וירד אברם וכו'. ויש לדקדק כיון דלא מייתי מאברהם אלא היכא דליכא סכנת נפשות א"כ מאי ראייה צריך על זה דפשיטא שיפזר אדם רגליו להמלט על נפשו וי"ל דודאי באברהם נמי היה קצת סכנה לירד מצרים מיראת שרה כמו שאמר והרגו אותי וכו' ואף אם יאמר אחותי היא איכא סכנה דעריות כמו שקרה באמת לולי ה' עוזר לה ואפ"ה כיון דליכא סכנת נפשות לגמרי מייתי נמי ממחנה ארם. ועוד י"ל דעיקר קרא מייתי על פיזור רגלים היינו שיפזר רגליו עם כל אשר לו למקום השובע ולא יסמוך עצמו להביא טרף לביתו ממקום השובע למקום הרעב והטעם שמא יקחו אנשי מקומם ממנו כל אשר לו ועוד טעמים אחרים ועל זה מייתי שפיר מאברהם ואין להקשות מיעקב שעשה ההיפך מזה דהתם מאת ה' היתה לו להצטער כ"ב שנה בצער יוסף נגד כ"ב שנה שלא קיים כיבוד אב אלא לפי"ז לא יתיישב ראייה דמחנה ארם וצ"ע:

13. ספר שערים מצויינים בהלכה

שנא' ויהי רעב בארץ וגו' קצת קשה הא
אין למידין מקודם מתן תורה, וכתב
בבית האוצר (מער' א אות ז ד"ה ובגוף) דבעניני
הנהגה ודרך ארץ שפיר יש ללמוד מקודם
מ"ת, וכן במס' ערכין (טז:): דלמד שלא ישנה
אדם מאכסניא שלו דכתיב (לך יג-ג) "עד
המקום אשר היה שם אהלה בתחלה".

14. ספר בניהו בן יהוידע על בבא קמא דף ס/ב

תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם לבית הכנסת, שמלאך המות מפקיד כליו שם... ועוד יש לפרש דהשכמת
בית הכנסת מסוגלת לאריכות ימים, כמ"ש בגמרא דברכות, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא,
אמר היינו דאהני להו, ולכן אלו דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, לא יוכל מלאך המות להרע להם בשאר
ימים, והוא מצטער על זאת, אך איכא דבר בעיר שהוא עידן רתחא, וניתן רשות לחבל, יוכל להרע גם לאלו
דמקדמי ומחשכי, לכן בעת הדבר מפקיד כליו, רוצה לומר שלוחיו, בבית הכנסת, שיראו מי הם דמקדמי ומחשכי
לבי כנישתא, שאינו יוכל להרע להם, דעתה ירע להם, הואיל והוא עדין רתחא, וניתן לו רשות לחבל בר מינן,
ולכן אל יכנס יחידי פן יזיקוהו אלו הכחות של מלאך המות, אבל אם אינו יחידי לא יוכל להזיק לו בבית אלקים,
שיהיה נשמר מכח קדושת בית הכנסת גם בעידן רתחא:

15. שיחות מוסר (ל"ג מאמר ח')

אכן נראה שיתירה היא מזו, שענין זה טמון בעיקר היצירה והיינו שבעלי
חיים כיון שהם בדרגא פחותה ביותר, ואין בהם כח הבחירה, שעל ידיו יגיעו
למעלה כל שהיא, ניתן להם בעצם טבעם ויצירתם כוחות רוחניים מסוימים,
מה שאין כן האדם שיש בידו כח הבחירה שיוכל לעלות על ידו ולהשיג מעלות
עליונות ונשגבות לא ניתנו לו הכוחות הללו בעצם טבעו... ככל התחזית
ובאמת מצינו עיקר ענין זה אפילו בדומם, וכמו באבנים שהניח יעקב
מראשותיו דכתיב (בראשית כ"ח י"א) "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו"
וגו' וברש"י התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו,
וזאת אומרת עלי יניח צדיק ראשו. מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר
"ויקח את האבן" וגו' והרי שהטביע הבו"ת גם בדוממים חושים פנימיים לחוש
בקדושת הצדיק ולהתאוות לשמשו.

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

ת"ר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך.
מפרש בשו"ת הרשב"ש (סוסי" קצה)
דבשעת הבריאות צריך אדם להשוות הנהגתו
ולאחוז בדרך הממוצע לא ריבוי ולא מיעוט
בכל עניניו [עי' רמב"ם דעות פ"א ה"ד], אבל
בימות המגפה צריך להזהר בתכלית השמירה,
ושיוסיף בהנהגתו לנקות המותרים ושלא
להרבות במזון, וירבה המנוחה וירחיק
האנחה וירבה השמחה, כל זה בקצה אחד
מהקצוות, ולא יספיק בזה המיצוע בלבד,
וזהו אל יהלך אדם באמצע הדרך אלא בקצה
האחרון.

17. תורת חיים מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר וכו' בפ' בתרא דעירובין גבי הא דקאמר אלמלא ניתנה תורה היינו למידין דרך ארץ מתרנגול שמפייס ואח"כ בועל פירשתי דלאו שהתרנגול בר דעת הוא לפייס תחילה אלא שהקב"ה בראו בטבע זו לפשוט כנפיו עד לארץ קודם תשמיש כאלו מפייס ואומר זביננא ליך זיגא דמטי ליך עד ארעא כדאמר התם כדי שילמדו ממנו בני אדם לפייס תחילה. וכן חמורו של ר' פנחס בן יאיר שלא רצה לאכול בלתי מעושר לאו נביא הוא אלא שהקב"ה מנעו מלאכול עד שיעשרו תחילה כדי שלא יבא תקלה לאחרים ע"י בהמתן של צדיקים והכא נמי יש לפרש כה"ג דודאי כלבים לאו בני דעת נינהו אלא הקב"ה בראו בטבע זו לבכות כשיש מלאך המות בעיר ולשחוק כשיש אליהו בעיר כדי שידעו הכל לפזר רגליהן כשבא אליהו לעיר ולכנס רגליהן כשבא מלאך המות לעיר.

18. ספר בניהו בן יהוידע על בבא קמא דף ס/ב

משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקנה. צריך להבין למה דימה להחכמים ההם לילדה וזקנה, וגם צ"ל במה היתה מחלוקתם, זה רוצה בכך וזה רוצה בכך. ונ"ל בס"ד דמחלוקתם היתה בכך, כי לעולם הם לומדים לפניו שמעתתא וזה עיקר לימודם. אך האחד אומר מאחר שצריך ללמוד בשמחה, לכן טוב לעשות תבלין לשמעתיא בדברי אגדה, יען כי השמחה תתעורר בדברי אגדה יותר מן שמעתתא, וכמ"ש בגמרא דשבת דף למ"ד ע"ב (רבא) [רבה] מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, ובסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתיא. ופירשו המפרשים ז"ל הכונה שהיה אומר להם דברי אגדה המשמחת את הלב, ולכן רוצה דלימא דברי אגדה כדי לעורר השמחה ואח"כ יאמר להם השמעתיא, כדי שגם השמעתיא ילמדו בשמחה שכבר נמשכה להם ע"י האגדה, והחכם השני אומר דאין אנו צריכין לתבלין, אלא אנו שמחין גם בלימוד השמעתיא, כמו ששמחין האחרים באגדה, דכתיב [תהלים י"ט ט'] פקודי ה' ישרים משמחי לב, ופקודי ה' היינו שמעתתא שהם הלכות של המצות:

מיהו נראה, כי סברות אלו תלויים בדבר אחר, והוא, שאם האדם בכל יום דומה בעיניו התורה כדבר חדש וכאלו ניתנה לו בו ביום, וכאשר הזהירו רז"ל באמת על כך, שידמה האדם בעיניו בכל יום כאלו קבלה בו ביום מהר סיני, אז ודאי אדם כזה יש לו שמחה גדולה בתורה, ואין צריך לתבלין, אלא ישמח בשמעתיא לבדה, מפני שרואה אותה דבר חדש, כי על זה נאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. אך מי שלא הגיע למדרגה זו, לחשוב דברי תורה אצלו כל יום דבר חדש, אלא חושב שהיא מתנה ישנה אם ישן נושן, ששבע ממנה שבע גדול ורב, אז אין השמחה מתעוררת כלבו בלימוד השמעתיא, ואדם כזה צריך הוא לתבלין לשמוע דברי אגדה המשמחין את הלב, ובפרט אם יהיו בדרך משל ומליצה. על כן (רבא) [רבה] שהיה שונה לתלמידים הרבה, וידע דלא יבצר מהיות בהם הרבה שלא הגיעו למדרגה העליונה הנזכרת אלא צריכין הן לתבלין לעורר השמחה בהם, לכך היה עושה התבלין שהם דברי אגדה, ובדחי רבנן, ולבסוף פתח בשמעתיא. ולפי זה תרי רבנן דהכא בהא פליגי, מר לפי ענהו שלו אומר אני לא הגעתי למדרגה עליונה הנזכרת, וצריך לי תבלין הם דברי אגדה תחלה, כדי לעורר השמחה, וכמו דעבדי (רבא) [רבה] לתלמידים. ומר אמר אין אנו צריכין לתבלין, והתורה היא כחדשה אצלנו בכל יום, ויש לנו שמחה בשמעתיא לבדה:

ולכן רבי יצחק רבם עשה להם משל לילדה וזקנה, על פי מדתם וסברתם הנזכרת, כי לאותו שרוצה התבלין של דברי אגדה, דימהו לאשה זקנה שבעלה אצלה הוא זקן ישן נושן, ששבעה ממנו ואינה שמחה בו, כי כן הוא מחשב ודומה בעיניו שנתחתן בתורה זה כמה שנים, והיא ישנה ומיושנת אצלו שנעשה בה זקן, דלכך הוצרך לתבלין וכאמור, אך לחבירו שאינו רוצה בתבלין, דימהו על פי מדתו ודעתו לאשה ילדה שבעלה עודנו חדש אצלה, שלא שבעה לה נפשה ממנו על כן שמחה בו תמיד בודאי. ובוהו מובן לתרץ דקדוק אחר במאמר דקאמר פתח למימר אגדה, משמע שדעתו נוטה אחר זה, וקשה למה ומה ראה טעם בזה. וכמ"ש ניחא, כי האומר אגדה אומר שהוא נצרך לכך, צריך לומר אגדה, כי חבירו האומר שאינו נצרך מה הפסד יש בדבר אם יאמרו אגדה גם כן...

19. ספר בניהו בן יהוידע על בבא קמא דף ס/ב

כי תצא אש מעצמה. קשה א"כ איך אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה שהבערתי. ונ"ל בס"ד, לעולם יצאה מעצמה, אך לא היתה יכולה לעשות הבערה להתאחז במקום הקודש ותבערנו, אלא עד ששלח לה הקב"ה כח מאתו שנתלבש בה, כדי שתוכל להבעיר את המקום ההוא ולכך כתיב ויצת אש וכו'. אי נמי אומרו כי תצא מעצמה, הכונה כי שם אלקים שהוא דין ופועל דין מספרו במלוי יודי"ן עם הכולל עולה אש, נמצא בשם האש רמוז שם הפועל דין, ולזה אמר כי תצא מעצמה, רצה לומר תצא על ידי כח שם אלקים אשר הוא רמוז בעצמה. או יובן בס"ד, הסיבה של הדליקה היתה מכח עזבם את התורה שנדמית לאש, דכתיב [ירמיה כ"ג כ"ט] הלא כה דברי כאש נאם ה', ולזה אמר כי תצא אש מעצמה, רצה לומר מן סיבת ביטול תורה הרמוזה בעצמה של האש, כדכתיב דברי כאש נאם ה'. ומ"ש ועתיד לבנותה באש, כלומר בזכות התורה שנדמית לאש, ונ"ל בס"ד בזה רמוז הכתוב [שיר ב' ה'] סמכוני באשישות, ואמרו רז"ל [שיר השירים רבה] בתרי אישות, והיינו באש הבערה ובאש הבנין, כי גם באש הבערה נעשה סמך לישראל ששפך חמתו על עצים ואבנים וניצולו מן כליה, וסמיכה אחרונה באש הבנין שעתיד לבנותה באש:

אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון וכו' נראה דהכי קאמר שהקב"ה הצית אש בציון לטובתן של ישראל כמו שדרשו חז"ל "כלה ה' חמתו שפך חרון אפוי עיי שהצית אש בציון בעצים ובאבנים נצולו ישראל וכלה חמתו הראויה לבא על ישראל וכפי זה מה שהצית אש בציון היו רחמים לישראל אף על פי כן אמר הקב"ה אע"פ שכוונתי היתה לטובתן של ישראל מכל מקום כיון שאני הצתי האש אני עתיד לבנותה באש ואני אהיה לה חומת אש להגין ולכבוד אהיה בתוכה כדכתיב "כי אני ה' אלקיך אש אוכלת הוא". ואע"פ שאני עתיד לבנותה וגם הבערה היתה לטובתן מכל מקום שלם ישלם המבעיר שנצטערו בהבערה.

21. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

[ד] אמר רבא אמר רב נחמן טמון באש קמיבעיא ליה - המהרש"א בח"א והפנ"י מקשים איזה רמז יש בפסוקים שהבעיה היתה לענין טמון. המהרש"א מתרץ כיון שיש סתירה בפסוקים, האם היה חלקת שעורים או עדשים, סובר רב נחמן שהיו גדישין של שעורים ובתוכם היו טמונים עדשים. הפנ"י [סא א] מבאר שלא נזכר בפסוק רמז לטמון כדי שלא יזכר הדין על שמם, דכל המוסר עצמו על דברי תורה אין אומרים הלכה בשמו.

22. תוספות מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב ד"ה מהו להציל

מהו להציל עצמו בממון חבירו - **איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש.**

23. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

[ה] מהו להציל עצמו בממון חבירו - **התוס' מפרשים דהספק אם חייב לשלם. ומבאר הרא"ש דזה פשוט שמותר להציל עצמו כיון שהוי פקוח נפש והספק רק אם חייב לשלם. וקשה אם הספק אם חייב לשלם מהו לשון התשובה שאמרו אסור להציל עצמו בממון חבירו. ולשון הרא"ש והרשב"א והמאירי דהספק אם מותר להציל עצמו על דעת שלא לשלם ועל זה קאמר לשון איסור.**

- ❖ **ובגליוני הש"ס מבאר דהספק אם פיקוח נפש הותרה ואז פטור לשלם או הוי דחוייה ואז חייב לשלם, ואמרו שאסור להציל עצמו והוי דחוייה ולכן חייב לשלם.**
- ❖ **עוי"ל דהספק האם פקו"נ דמי לאונס גמור שגם אדם המזיק פטור [כמש"כ תוס' לעיל כו ב].**

24. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

רש"י ד"ה ויצילה שלא ישרפוה. נ"ב עי' **פרשת דרכים** דרך החיים **שכ' דמשמע מרש"י כאן דס"ל דאסור להציל עצמו בממון חבירו אפילו במקום פקוח נפש.** ועי' רמב"ם פ"ח מהל' חובל וכו' **דרש"י ותוס' כאן פליגי בזה ותמה על שיטת רש"י הרי אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואולם מצינו ירושלמי מפורש ע"ז פ' אין מעמידין לא סוף דבר האומר הרוג את איש פלוני אלא אפילו אומר חמוס את חבירו חייב למסור נפשו ועי' פני משה שם שכ' אפשר דהירושלמי אזיל בשיטת ר"מ (כתובות יט ע"ב) העדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יתנו שקר ע"ש. ועי' ג"כ שיטה מקובצת ב"ק פ' הגזול פסק ארוך בזה בשם הראב"ד ע"ש ועי' ירושלמי סנהדרין פרק ב' ג"כ מעין סוגיא זאת ע"ש:**

25. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

המל"מ בפרשת דרכים [פרק יט מובא במהרצ"ח] מדייק ממש"כ רש"י [ד"ה ויצילה], שדוד אסר לשרוף הגדיש משום שאסור להציל עצמו בממון חבירו, משמע שרש"י לומד כפשוטו שיש איסור להציל עצמו בממון חבירו. ולפי התוס' הפשט שדוד חייב אותם לשלם העדשים והשעורים ששרפו. ותמיה המל"מ על רש"י איך סבר שיש איסור הרי אין דבר העומד בפני פקוח נפש.

היד דוד תירץ שלא היה פקו"נ גמור שיכלו להציל עצמם באופן אחר ע"י טירחה מרובה. [גם בתוס' ר' פרץ מפרש דהא דקאמר אסור להציל עצמו מיירי ביכול להציל ע"י דבר אחר]. **המהרצ"ח מתרץ דסוגין סבר כמו המ"ד בירושלמי שחייב למסור נפשו ולא לחמוס חבירו. גם הרמב"ן [כתו"י יט א] כתב שנמצא בברייתא חיבונית, שלשה דברים אין עומדים בפני פיקוח נפש, ר"מ אומר אף הגזל.** הבית אהרן מבאר שלפי התוס' הציל שלא נתן ליטול ע"מ שלא לשלם, אלא על דעת לשלם ומבאר שזה גם כוננת רש"י.

26. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

[ז] אף על פי שגזילה משלם רשע הוא - **השאג"א [סימן פא] כתב שלא רק היכא דגזול ומשיב דבר אחר הוי גזלן, אלא אפ' גזול ע"מ להשיב אותו הדבר הוי גזלן דכן משמע מקרא דחבול ישיב, ולכן אפ' שואל שלא**

מדעת הוי גזלן. והשאג"א [וכן בהג' יעב"ץ] מביאים את הגמ' [בב"מ סא ב] לא תגנובו ע"מ לשלם תשלומי כפל, משמע אפ' בגונב ע"מ להשיב הגניבה עצמה עם כפל עובר בל תגנוב.

קובץ שיעורים [אות א] ובאילת השחר מקשים מתוס' [להלן דף סב א] שכתבו שחמסן שנותן דמים אינו גזלן מה"ת אלא מדרבנן, וקשה מאי שנא מגזל ע"מ לשלם כפל. ותירצו חמסן יהיב דמים מיד לפני שלוקח החפץ ולכן אינו גזלן מה"ת, אבל אם לוקח החפץ ונותן דמים אח"כ הוי גזלן.

הב"ח [סימן שנט - ג] מקשה למה אסור לגנוב ע"מ לשלם כפל, הרי זכות הוא לו שמרויח הכפל, והיכא דהוי זכות כתבו הרא"ש והטור שמותר לקחת ע"מ לשלם. ותירץ דהא דאסור ליקח ע"מ לשלם כפל הוי רק בגניבה כדי שלא ירגיל עצמו לגנוב, ולכן בגזל שאינו שכיח ליכא איסור. ומשמע שסובר שגונב ע"מ לשלם כפל אסור מדרבנן.

לשון הרמב"ם [גניבה א - א] אסור לגנוב ע"מ להחזיר או ע"מ לשלם שלא ירגיל עצמו בכך, משמע שאסור מדרבנן וכ"כ הלח"מ [שם] שהאיסור לגנוב ע"מ לשלם הוי איסור מדרבנן.

היד דוד תירץ קושית הב"ח דרק הוי זכות אם מיד כשלוקח מזכה התמורה, אבל בגונב ע"מ לשלם אינו נותן התשלום מיד.

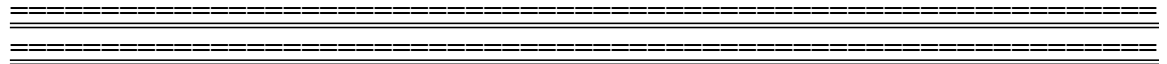
הגמ' [קידו' סט א] מביאה דר' שמלאי אמר לאושפזיכניה שהיה ממזר, שהיה יכול לטהר זרעו ע"י שיגנוב וימכר לעבד עברי.

וכתב שם התור"ד הא דנתן לו עצה לגנוב, י"ל דאין איסור בדבר כיון שבדעתו לשלם ומתכוון להכשיר זרעו. וכן תירץ הרשב"א דאפשר שבענין זה מותר כדי לטהר דורותיו. ולפי הרמב"ם י"ל דכדי לטהר זרעו לא גזרו רבנן.

התור"א"ש בקידו' כתב שאפשר למצוא אדם שימחל לו העון כדי לטהר בניו.

הריטב"א [קידו' יד: ד"ה מוכר] כתב דאסור לומר לו ללכת לגנוב ע"מ לטהר זרעו כמו שמבואר בגמ' [ב"מ סא: (שאסור לגנוב ע"מ למיקט [ע"מ לצער בלבד] או ע"מ לשלם כפל. ומשמע מהריטב"א שזה איסור מה"ת. וכן דעת הרמ"ה [ב"ב טז. ד"ה דרש] שעובר בלאו דלא תגנוב.

הקה"ח [סימן שמח - א] דן האם גזל ע"מ לשלם חייב באונסין, ומביא מהשיטה [ב"מ מא א] בשם הריטב"א שפטור מאונסין. ואפשר לתלות במחלוקת הראשונים האם הוי גזלן מה"ת.

27. ספר בניהו בן יהודע על בבא קמא דף סא/א

כל המוסר עצמו [למות] על דברי תורה וכו'. נ"ל בס"ד טעם לזה, דידוע מה שאמר התנא [אבות פ"ו] גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא, וצריך להבין מה הם החיים של עוה"ז, והלא איכא כמה עמי ארצות חיים יותר מבעלי תורה, ועוד מה תתן חיים בעוה"ב והלא שם אין מות וכולה היא חיים, ומה נותנת תורה שם חיים יותר. ופרשתי בס"ד הענין, כי תלמיד חכם שהוא בעל תורה ודאי אומרים שמועה

מפיו בכמה דורות אחריו, ואז שפתותיו דובבות בקבר, וכנזכר בגמרא [יבמות צ"ז ע"א] על פסוק [שיר ז' י'] דובב שפתי ישנים, [כיון דשפתיו דובבות נחשב חי גם בהיותו בקבר בעוה"ז, ועל זה אומר נותנת חיים לעושיה בעוה"ז, ואומר נותנת חיים בעוה"ב, היינו כי האדם אחר פטירתו לא יוכל לילך בעוה"ב תכף, אלא אפשר שיתעכב כמה שנים הן לחזור בגלגול, הן שיהיה נידון בגיהנם, אך התורה תגין עליו שלא יצטרך לגלגול, או לידון בגיהנם, אלא תכף יקח חלקו בעוה"ב, ויעמוד שם בחיים נצחיים, ונמצא ע"י התורה זוכה בחיים של עוה"ב במקדם יותר ולא יתעכב זמן הרבה עד שיגיע לשם. ובזה מובן הטעם כאן, כיון דמוסר עצמו על דברי תורה, נמצא אינו דורש פסוק [ויקרא י"ח ה'] וחי בהם על חיי עוה"ז, דאצלו אין חיי עוה"ז חשובים

כלום, אלא דריש ליה על חיי עוה"ב דוקא, כמו דדרשי [קדושין ל"ט]: אורך ימים דכתיב בכבוד אב ואם ושלוח הקן על עולם שכולו ארוך, וא"כ לפי סברתו דאין חיי עוה"ז חשובים כלום, לכן אין אומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז, כי מה שאומרים שמועה מפיו הוא כדי שיהיה נחשב חי בעוה"ז גם אחר פטירתו, וזה דאין חיי עוה"ז חשובים בעיניו כלום לא יזכה לכך. ואמרתי אנא עבדא, על פי דרשת רז"ל, דתלמיד חכם האומרים שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר, יש טענה לתלמיד חכם זה לבקש מהשי"ת שישאר גופו קיים בקבר, אע"פ שאינו ראוי לכך, כדי שיתקיים בו מאמר זה שיהיו שפתותיו דובבות בקבר, כי מאמר זה נאמר לכבוד התורה, וזכות התורה יגן עליו בזה: